

**Betænkning om uddannelse i
psykoterapi**

Revideret juni 2011

Indholdsfortegnelse

De tre niveauer i uddannelserne	3
Organisering af uddannelserne	3
<i>Grunduddannelsen i psykoterapi</i>	<i>3</i>
Målsætning for Grunduddannelsen.....	4
Indhold og omfang af Grunduddannelsen i voksenpsykiatri	4
<i>Uddannelsen til specialist i psykoterapi</i>	<i>5</i>
Målsætning for specialistuddannelsen	5
Indhold og omfang af specialistuddannelsen.....	5
Øvrige forhold vedrørende specialistuddannelsen	6
<i>Supervisoruddannelsen</i>	<i>8</i>
Indhold og omfang af supervisoruddannelsen	8
Godkendelser	9
<i>Godkendelse af grunduddannelsen.....</i>	<i>9</i>
<i>Godkendelse af læger som specialist og supervisor.....</i>	<i>9</i>
<i>Godkendelse af andre faggrupper som specialist og supervisor.....</i>	<i>9</i>
<i>Godkendelse af psykoterapi- og supervisoruddannelser.....</i>	<i>10</i>
Ordforklaringer	10
Psykoterapi.....	10
Psykodynamisk terapi	11
Kognitiv adfærdsterapi	11
Systemisk terapi.....	12
Egenterapi.....	12
Feed-back på egen stil	12
Supervision	12
Assessment	13
Generelle bemærkninger	13
<i>Etik</i>	<i>13</i>
<i>Forskning og kvalitetsudvikling</i>	<i>13</i>
<i>Revision af betænkningen</i>	<i>14</i>
Baggrund	14
<i>Historisk baggrund for betækningsarbejdet</i>	<i>14</i>
<i>Forhold i andre lande</i>	<i>17</i>

Dansk Psykiatrisk Selskab (DPS) reviderer hermed betænkningen om uddannelse i psykoterapi fra september 2008.

Denne betænkning bygger i alt væsentligt på betænkningen fra 2008. Der er foretaget mindre revisioner på baggrund af de uklarheder og problemstillinger udvalget er blevet opmærksom på i de år betænkningen har været i kraft.

Udvalget har i 2010 forespurgt alle landets afdelinger om den aktuelle situation med hensyn til grunduddannelsen, og de fleste mener at kunne dække behovet for teoriundervisning og supervision på grunduddannelsen af såvel kognitiv som psykodynamisk terapi, enten alene eller i samarbejde med andre afdelinger i samme region. På den baggrund vurderer udvalget, at man pr. 1.1.2012 i henhold til 2008-betænkningen kan afskaffe overgangsordningen, hvor specialister efter gammel ordning med 1-årig bifagsuddannelse i kognitiv adfærdsterapi kan supervisere på grunduddannelsen.

I revisionsarbejdet har deltaget: Birgit Bennedsen, Randi Luggin, Hanne Stubbe Teglbjærg, Ea Bøhm Jepsen og Tove Mathiesen.

Bestyrelsesrepræsentant i udvalget: Thomas Middelboe

FYP-repræsentant: Clas Winding Christensen

De tre niveauer i uddannelserne

Psykoterapiuddannelsen er organiseret på 3 kompetenceniveauer: Grunduddannelsen, uddannelsen til specialist i psykoterapi og supervisoruddannelsen. Hvert niveau forudsætter, at det forudgående niveau er opnået.

Organisering af uddannelserne

Grunduddannelsen er en obligatorisk del af speciallægeuddannelsen, hvorfor ansvaret for sikring af denne påhviler det enkelte uddannelsessted. I praksis er der et samarbejde mellem afdelingerne i en region om et eller flere uddannelseselementer. Dele af den teoretiske uddannelse dækkes ved deltagelse i introduktionskurser og Hoveduddannelsens psykoterapikursus.

Specialistuddannelsen i psykoterapi er oftest organiseret i privat regi og i begrænset omfang i offentligt regi.

Supervisoruddannelsen findes i begrænset omfang og oftest i privat regi. For at sikre et tilstrækkeligt specialiseringsniveau for supervisorer er det nødvendigt at samarbejde om uddannelserne på landsplan.

Grunduddannelsen i psykoterapi

Grunduddannelsen er en obligatorisk del af speciallægeuddannelsen i psykiatri (jvf. Sundhedsstyrelsen bekendtgørelse nr. 1257 af 25. oktober 2007).

Autorisation til speciallæge i psykiatri kræver, at grunduddannelsen i psykoterapi er gennemført. Det anbefales at grunduddannelsen påbegyndes under introduktionsuddannelsen.

Målsætning for Grunduddannelsen

Målsætningen for Grunduddannelsen i psykoterapi er at give alle speciallæger i psykiatri en viden om psykoterapeutiske teorier og metoder, kompetence til at visitere patienter til de forskellige former for psykoterapi og til at udføre psykoterapi under løbende supervision.

Uddannelsens forankring

Grunduddannelsen foregår på den enkelte hospitalsafdeling som led i ansættelsen, dog kan den teoretiske del af grunduddannelsen etableres som et kursusforløb i samarbejde mellem flere afdelinger. I-kursus og H-kursus indgår i den teoretiske uddannelse.

Undervisere

Specialister i psykoterapi godkendt af Dansk Psykiatrisk Selskab. Se listen over godkendte specialister i psykoterapi på hjemmesiden (www.dpsnet.dk). Supervisionen indenfor de forskellige retninger skal ydes af specialister i psykoterapi godkendt indenfor denne retning eller personer der er i gang med specialistuddannelse og modtager supervision af supervision.

Evaluering/godkendelse

Oplysning om terapiforløb, dokumentation for de enkelte supervisionsforløb samt for gennemgået teoriundervisning indsendes til Dansk Psykiatrisk Selskabs Videreuddannelsesudvalg, som godkender Grunduddannelsen.

Indhold og omfang af Grunduddannelsen i voksenpsykiatri

Teori

Den teoretiske del udgøres af forelæsninger og litteraturgennemgang belyst af deltagernes eget kliniske materiale. I valgfri timer kan indgå timer fra deltagelse i korte kurser indenfor de beskrevne områder.

Omfang

Mindst 60 timer. Disse fordeles på henholdsvis:

- 25 timer kognitiv adfærdsteori (herefter benævnt KAT)
- 25 timer psykodynamiske teorier,
- 10 timer generelt om psykoterapi (f.eks.: forskning, herunder vurdering af evidens, metoder til assessment, etik).

Udøvet terapi

Lægen skal udføre mindst 60 terapisesioner à minimum 45 minutter.

- 25 sessioner indenfor KAT og
- 25 sessioner indenfor psykodynamisk terapi og
- 10 sessioner valgfri indenfor en eller flere af de godkendte retninger.

Mindst 10 sessioner skal være med gruppe, par eller familier, i forløb af mindst 5 sessioner. Psykoedukationsgrupper kan godtages, såfremt der indgår et væsentligt element af dialog med deltagerne.

Mindst 40 sessioner skal være individuel terapi.

I psykodynamisk terapi skal mindst ét forløb være på minimum 20 sessioner.

Supervision

Lægen skal modtage mindst 60 supervisionssessioner à minimum 45 minutter.

Dog gælder for supervision af gruppeterapi (eller par-/familieterapi), at denne kan foregå ved, at den uddannelsessøgende læge deltager som co-terapeut i gruppeterapien (eller par-/familieterapi) sammen med en godkendt specialist i psykoterapi med kompetence til at supervisere på Grunduddannelsen. Der skal aftales for- og eftermøde ved hver session.

Supervision kan udføres af:

- a) en kollega der er under uddannelse til specialist, og som modtager time til time supervision af sin supervision (dokumentation herfor vedlægges).
- b) en person der er godkendt som specialist

Supervisionssessionerne skal følge samme retning som den udøvede terapi.

Mindst 30 af supervisionssessionerne skal ydes individuelt, mens den resterende del kan foregå i mindre grupper med højst 8 deltagere.

Supervisionen bør omfatte assessment - herunder indikation for den valgte terapiform ved den aktuelle sygdomsproblematik. Den bør omhandle behandlingskontrakten, planlægning af terapiens fokus og forløb.

Der henvises i øvrigt til Målbeskrivelsen på Sundhedsstyrelsens hjemmeside, www.SST.dk, hvoraf det fremgår hvilke kompetencer i speciallægeuddannelsen, der tilegnes under Grunduddannelsen i psykoterapi.

Uddannelsen til specialist i psykoterapi

Målsætning for specialistuddannelsen

Målsætningen er at speciallægen opnår psykoterapeutisk kompetence og færdighed til selvstændigt og rutineret at udføre psykoterapi.

Specialisten opnår psykoterapeutisk ekspertise indenfor én psykoterapeutisk retning.

Specialistuddannelsen skal være præget af såvel klinisk bredde som af teoretisk og terapeutisk dybde, og der skal indgå egenterapi eller feed-back på egen stil, svarende til den valgte retning.

Indhold og omfang af specialistuddannelsen

Påbegyndelse af specialistuddannelsen i psykoterapi forudsætter gennemført grunduddannelse samt 2 års klinisk psykiatrisk erfaring. Uddannelseselementer fra

grunduddannelsen kan ikke samtidig tælle med i specialistuddannelsen eller omvendt. Specialistuddannelsen skal løbe over minimum 2 år i et samlet uddannelsesforløb. Såfremt den valgte uddannelse ikke indeholder alle elementer, skal de manglende elementer indhentes ad anden vej og dokumenteres særskilt.

Udvalget for psykoterapeutiske behandlingsmetoder kan tage individuelt stilling og rådgive ansøgere ved behov.

Modtaget teori

120 sessioner á 45 minutter.

Selvstændigt skriftligt arbejde

Udarbejdelse af en klinisk-teoretisk skriftlig opgave i forbindelse med uddannelsen. Det er de enkelte uddannelser der godkender de skriftlige opgaver.

Udført terapi

100 sessioner á 45 minutter.

Modtaget supervision

Individuel supervision: 80 sessioner á min. 45 minutter (svarende til 60 timer)

Eller gruppesupervision (max. 8 deltagere) 120 sessioner á min. 45 min (svarende til i alt 90 timer). Det vil være hensigtsmæssigt at have deltaget i begge former for supervision, timetal kan lægges sammen.

Assessments

5 assessments skal gennemgås og godkendes af supervisor

Egenterapi

Psykodynamisk og systemisk terapi: 60 timer individuelt eller 100 timer i gruppe.

KAT: feed-back på egen stil ved videogennemgang af 20 sessioner á 45 minutter enten time til time individuelt eller 30 sessioner i grupper med 3-4 deltagere (ud over den modtagne supervision).

Udøvet supervision af yngre kollega

10 sessioner á 45 minutter psykoterapisupervision, under 10 sessioner individuel supervision eller 20 supervisionssessioner i gruppe med max.8 deltagere.

Øvrige forhold vedrørende specialistuddannelsen

Kompetence

Specialistuddannelsen i psykoterapi giver kompetence til at udføre psykoterapi på et specialiseret niveau samt undervise og supervisere indenfor den valgte retning på grunduddannelsen.

	Kompetencekrav	Læringsmetode	Evalueringsstrategi
1	Kendskab til teorierne i den valgte psykoterapeutiske behandlingsmetode, dens historiske udvikling, den konkrete behandlingstilrettelæggelse og effektmål.	Teoretisk undervisning i metoden 120 sessioner á 45 min.	Godkendt undervisningsforløb i godkendt uddannelse
		Klinisk teoretisk skriftligt opgave	Godkendt af uddannelsen
2	Anvendelse af teori i klinisk praksis	Udført terapi 100 sessioner á 45 min. Supervision 80 sessioner á 45 min. individuelt eller 120 sessioner i gruppe med max. 8 deltagere	Godkendt supervision
3	Bevidsthed om indflydelsen af egen tænkning, følelser og adfærd i den terapeutiske relation	Psykodynamisk/ systemisk terapi: Egenterapi: 100 timer i gruppe/60 timer individuelt. KAT: Feedback på egen stil: video af 20 sess. á 45 min.	Gennemført egenterapi og/eller feedback på egen stil.
4	Gennemføre undersøgelse af patienten og ud fra dette vurdere anvendelse af terapeutisk metode eller behov for modifikation af metoden	Gennemførelse af mindst 5 assessments med inddragelse af alle relevante forhold samt caseformulering	Audit ved supervisor
5	Vurdere effekt af behandling	Udføres under supervision under og efter behandling	Godkendt supervision
6	Udvide kendskab til supervisionsteorier	Litteraturstudium og/eller teoretisk kursus	Godkendt af supervisor
7	Udføre supervision af psykoterapiforløb,	10 sessioner udføres under supervision - 10 sessioner individuelt eller 20 sessioner i gruppe med max. 8 deltagere	Godkendt af supervisor

Kompetencekrav, læringsmetode og evalueringsstrategi for specialistuddannelsen.

Undervisere

Teoriundervisning kan udføres af specialist der er godkendt af DPS eller BUP-DK (eller udenlandske undervisere på tilsvarende specialistniveau)

Supervisorer og terapeuter

Supervision kan udføres af:

a) en kollega der er specialist, og som er under uddannelse til supervisor og som løbende modtager supervision af supervision (dokumentation vedlægges) eller

b) en person der er godkendt supervisor af DPS eller BUP-DK (eller udenlandske supervisorer med tilsvarende kompetence).

Egenterapi kan udføres af en godkendt specialist i DPS eller BUP-DK

Feedback på egen stil kan udføres af en godkendt supervisor i DPS eller BUP-DK

Supervisoruddannelsen

Målet er, at sikre kompetencen indenfor den valgte metode, og at udvikle og konsolidere evnen til at formidle metoden til andre. Supervisoruddannelserne bør derfor både være baseret på yderligere specialisering og fordybelse i den psykoterapeutiske retning man er specialist i, og en generel tilegnelse af supervisionsteori, som er fælles for flere retninger.

Som supervisor er det nødvendigt at holde sig orienteret om teoriens og metodens seneste udvikling. Formidlingstræning og -teorier må beherskes med henblik på at uddanne og supervisere specialister i psykoterapi og andre faggrupper indenfor klinisk psykiatri.

Indhold og omfang af supervisoruddannelsen

Påbegyndelse af supervisoruddannelsen forudsætter færdiggjort specialistuddannelse i psykoterapi og 2 års praktisk klinisk og undervisningsmæssig erfaring efter opnåelse af specialistanerkendelse.

Udøvet supervision

80 sessioner á min. 45 minutter supervision af individer eller grupper med fokus på psykoterapi eller miljøterapi.

Modtaget teori

40 sessioner á 45 minutter samt udfærdigelse af artikel, opgave eller foredrag om supervisionsteorier.

Modtaget supervision

40 sessioner á min. 45 minutter supervision af udøvet supervision (individuelt eller i gruppe med max. 8 deltagere)

Kompetence

Ved supervisoruddannelsen opnås kompetence til at yde undervisning på specialistuddannelse i psykoterapi. Desuden er det hensigten, at supervisor udnytter sine kvalifikationer i forskellige behandlingsmiljøer.

Undervisere

Godkendte supervisorer i DPS eller BUP-DK.

	Kompetencekrav	Læringsmetode	Evalueringsstrategi
1	Rutine i anvendelse af den psykoterapeutiske behandling både individuelt og i gruppe	Aktivt udøvende metoden	Gennemførte forløb
2	Grundigt kendskab til supervisionsteorier	Teoretisk undervisning 40 sessioner á 45 minutter Artikel, opgave eller foredrag om supervisionsteorier	Godkendt af uddannelsesinstitutionen
3	Kan rutineret anvende supervisionspædagogiske færdigheder	80 sessioner udført supervision 40 sessioner supervision af udført supervision	Godkendt af uddannelsesinstitutionen
4	Vurdere effekten af supervision	Vurdering af supervision optaget med AV midler eller live supervision	Godkendt af supervisor

Kompetencekrav, læringsmetode og evalueringsstrategi for supervisoruddannelse.

Godkendelser

Godkendelse af grunduddannelsen

Grunduddannelsen for psykiatere godkendes af Dansk Psykiatrisk Selskabs videreuddannelsesudvalg (se www.dpsnet.dk).

Godkendelse af læger som specialist og supervisor

Udvalget for psykoterapeutiske behandlingsmetoder godkender specialister i psykoterapi og supervisorer. Udvalget godkender læger samt psykologer som er godkendte specialister og/eller supervisorer i Dansk Psykologforening (se nedenfor).

Godkendelse af læger sker ved fremsendelse af dokumentation for det samlede uddannelsesforløb til Udvalget for Psykoterapeutiske Behandlingsmetoder via Dansk Psykiatrisk Selskabs sekretariat. Ansøgningsskema findes på www.dpsnet.dk

Godkendelse af andre faggrupper som specialist og supervisor

For andre faggrupper kan godkendelse af specialist- og supervisoruddannelse opnås efter en individuel vurdering i henhold til ovenstående kriterier og ansøgerens psykiatriske erfaring indenfor klinisk psykiatri.

Der er i 2005 indgået en samarbejdsaftale med Dansk Psykologforening.

Ifølge denne kan psykologer efter ansøgning få overført specialistanerkendelse i psykoterapi under forudsætning af to års klinisk psykiatrisk erfaring. Supervisoranerkendelsen kan overføres direkte. Psykologer der kun er supervisoranerkendte og ikke samtidig er

specialistanerkendte, dvs. som ikke har to års klinisk psykiatrisk erfaring, vil ikke kunne fungere som supervisor på grunduddannelsen i psykiatri, men kun på specialistuddannelsen.

Baggrunden for kravet om to års klinisk psykiatrisk erfaring er, at supervisorerne på grunduddannelsen tit har begrænset psykiatrisk erfaring, og supervisor skal være i stand til at bedømme patientens psykopatologi og evt. ændringer i denne.

Godkendelse af psykoterapi- og supervisoruddannelser

Uddannelser i offentligt regi eller privat regi kan ved henvendelse til psykoterapiudvalget blive godkendt, såfremt uddannelsen opfylder de timekrav og underviserkrav der fremgår af betænkningen.

Godkendelse af den enkelte uddannelse som kvalificeret sker ved Udvalget for Psykoterapeutiske Behandlingsmetoder gennem en redegørelse for uddannelsens:

- 1) Adgangskriterier
- 2) Uddannelsens omfang og indhold
- 3) Evalueringsmetoder
- 4) Lærerkræfter, som skal være supervisorgodkendte.
- 5) Egenterapi eller feed-back på egen stil
- 6) Adgang til at udfærdige skriftlig opgave

Det påhviler de enkelte uddannelser at gøre udvalget opmærksom på væsentlige ændringer i uddannelsen, **herunder ændring af lærerkræfter**.

En godkendelse af de psykoterapeutiske uddannelser er gældende i 5 år, hvorefter der skal ske en genansøgning. DPS's bestyrelse er ankeinstans for godkendelse af uddannelser.

Oplysninger om godkendte specialistuddannelser, godkendte specialister i psykoterapi og godkendte supervisorer kan findes på **www.dpsnet.dk** under speciallægeuddannelse/psykoterapiuddannelse

Ordforklaringer

Psykoterapi

Psykoterapi omfatter en række samtalebaserede psykologiske behandlingsmetoder. En eller flere psykoterapeutisk uddannede personer etablerer et aftalemæssigt forhold til en eller flere patienter. Formålet er at behandle psykiske lidelser og symptomer, at bedre følelsesmæssig og social funktion og eventuelt at modificere karaktertræk. Psykoterapi skal bygge på videnskabelige teorier og ydes ved evidensbaserede metoder, der korresponderer med den bagvedliggende teori og den kliniske sammenhæng.

I den kliniske psykiatri indgår psykoterapi enten alene eller som en integreret del af behandlingen over for hele spektret af psykiske sygdomme.

Psykodynamisk terapi

Internationalt anvendes betegnelsen psykodynamisk psykoterapi ofte synonymt med psykoanalytisk psykoterapi. I denne betænkning anvendes termen psykodynamisk terapi. Psykodynamisk terapi omfatter en række terapiformer, der fokuserer på dynamiske forhold intrapsykisk såvel som interpersonelt. Centrale begreber i forståelsen af psykopatologi er bl.a. personlighedsstruktur, ubevidste processer, overføring og modoverføring samt selvet og dets udvikling.

Historisk er der sket en udvikling i psykoanalysens forståelse af sygdomsudvikling fra Freuds tidlige skrifter - som lagde vægt på bl.a. det psykiske apparat og drifternes rolle i symptomdannelsen i barnets udvikling - til et fokus på jeg'et, selvet samt indre og ydre objektrelationer. Efter 2.verdenskrig udvikledes modificerede og varierede former for psykoanalytisk psykoterapi og gruppeanalyse, således at disse kunne tilpasses patienter med sværere psykopatologiske tilstande og ikke blot var forbeholdt patienter med neurotisk personlighedsstruktur. Indenfor de sidste 20 - 30 år er der udviklet evidensbaserede dynamiske psykoterapiformer i samspil med forskning i empirisk neurovidenskab, sociologi, tilknytningsteori og spædbarnsobservation samt kognitive adfærdsterapeutiske metoder, og der lægges i tiltagende grad vægt på evnen til mentalisering.

Forudsætningen for at supervisere og uddanne psykiatere i psykodynamisk terapi at man har en videreuddannelse i psykoanalyse, psykoanalytisk psykoterapi, psykodynamisk korttidsterapi, analytisk psykologi eller gruppeanalyse, som er godkendt af udvalget for psykoterapeutiske behandlingsmetoder.

Kognitiv adfærdsterapi

Kognitiv adfærdsterapi er en specialiseret evidensbaseret terapiform. Inden for rammerne af terapien er der udviklet teoretiske modeller til forståelse af de forskellige psykiatriske lidelser, og deraf følgende specifikke behandlingsteknikker for de enkelte lidelser. De overordnede strategier er indsigtsgivende, psykoedukative og problemløsende.

Terapien er karakteriseret ved, at patient og terapeut i samarbejde definerer en eksplicit målsætning for behandlingen, som tager udgangspunkt i aktuelle symptomer og problemer som patienten ønsker ændret.

Et grundlæggende behandlingsprincip er analyse af problemsituationer med henblik på at adskille faktuelle forhold og patientens tanker, følelser og adfærd. På baggrund af dette søges patientens tænkning omstruktureret, så den bliver mere nuanceret, selvunderstøttende og fornuftsbetonet. U hensigtsmæssig adfærd søges ligeledes ændret. Sideløbende med arbejdet med konkrete problemsituationer, undersøges patientens generelle tankemønstre og disses forbindelse til livshistorien.

I kognitiv adfærdsterapi anvendes en overordnet ramme og struktur både i den enkelte terapisesion og i selve terapiforløbet, og hjemmearbejde indgår som en central del af behandlingen.

Systemisk terapi

Systemisk terapi beskæftiger sig med individet som en del af et system, hvor de enkelte dele er i stadig interaktion med hinanden og med andre systemer. Fokus er på relationer og på ligheder og forskelle som udtryk for relationer. Terapeutens opgave er at fokusere på den eller de forskelle, der medfører en ændring

Systemisk terapi bliver ofte anvendt i forbindelse med familierapi.

I den systemiske familierapi (Milanoskolen) stiller terapeuten spørgsmål på grundlag af familiens feed-back mhp. at få informationer om forskelle/relationer. Formålet er at fastlægge det punkt i familiens udviklingshistorie, hvor vigtige relationer bliver ændret.

Den socialkonstruktionistiske og narrative tænkning hævder at virkeligheden konstrueres socialt og gennem sproget. I narrativ terapi arbejdes der med de fortællinger en person eller en familie har om sig selv. Man fokuserer på, at der i ethvert liv er langt flere fortællinger, end de, der bliver set/fortalt. Terapien handler om at støtte patienten til at udforske disse fortællinger. Herved støttes patienten til aktivt at tage stilling til sit liv og vælge hvilken betydning han/hun vil tillægge fortællingerne. Derved opnås mulighed for at handle alternativt, hvorved problemets negative betydning mindskes.

Egenterapi

Det overordnede mål med egenterapi er at øge den uddannelsessøgendes evne til at arbejde psykoterapeutisk og evnen til at identificere og håndtere den personlige involvering.

Ved egenterapi bringes den uddannelsessøgende i en position, hvor hans eller hendes tænkning, følelser og adfærd i en interpersonel relation udforskes og inddrages terapeutisk. Der fokuseres i egenterapi både på den uddannelsessøgendes relation til patienter og på forhold i det private liv.

Egenterapi indgår som en integreret del af uddannelsen til specialist i psykodynamisk og systemisk terapi.

Feed-back på egen stil

I uddannelsen til specialist i KAT indgår feed-back på egen stil, hvor video-optagede terapisesioner gennemgås sammen med supervisor. Terapeutens færdigheder og mangler vurderes, med henblik på at han/hun udvikler større kompetence. Der anvendes en checkliste til vurdering af terapeutiske færdigheder.

Ved feed-back på egen stil fokuseres der endvidere på terapeutens egne tanker og følelser med henblik på at afdække eventuel dysfunktionel tænkning og dermed skabe mulighed for ændring.

Supervision

Det overordnede mål med supervision er at supervisanden bedrer sin kompetence som terapeut. Supervision er forskellig fra både pædagogik og terapi - men indeholder elementer fra begge dele - idet der ud over indlæring af færdigheder også fokuseres på hvordan

terapeutens eget ubevidste/dysfunktionelle tænkning indvirker på terapiforløbet og samspillet mellem terapeut og patient. Ved supervision fremlægger supervisanden materiale fra sit terapeutiske arbejde. Fremlæggelsen kan ske ved referat eller afspilning af audio- eller videooptagelse. Under supervisionen diskuteres såvel terapeutens interventioner og strategier som relationen mellem patient og terapeut. Der lægges vægt på supervisandens kendskab til bagvedliggende teorier og evnen til at anvende disse i praksis. Under uddannelsen til specialist i psykoterapi og supervisor inddrages og fokuseres på supervisors pædagogiske færdigheder.

Assessment

Assessment går ud på at foretage en vurdering af patientens problemstilling og egnethed for psykoterapi, herunder om der bør ske en modifikation af den valgte metode. I vurderingen inddrages udviklingspsykologi, psykopatologi, sociale forhold og evidensbaseret praksis. Vurderingen munder ud i en caseformulering.

Generelle bemærkninger

Etik

Det er god klinisk praksis, at indikation for at tilbyde psykoterapeutisk behandling vurderes for alle patienter, som henvises til behandling for psykisk lidelse.

Psykoterapeuten må være fortrolig med lægeforeningens etiske regler især § 13 og § 14.

§ 13. Seksuelle relationer mellem læge og patient

En læge må ikke indlede et seksuelt forhold til en patient, som aktuelt er i behandling hos lægen.

§ 14. Arv og gaver til læger

En læge, der bliver bekendt med, at en patient ønsker at begunstige lægen gennem gavemæssige eller testamentariske dispositioner, skal sikre sig, at ønsket ikke er et udslag af patientens svaghedstilstand og afhængighed af lægen.

Som i andre læge/patientforhold påhviler det psykoterapeuten at søge supervision hos erfarne kolleger ved behov.

Forskning og kvalitetsudvikling

Psykoterapeutisk behandling bør foregå med evidensbaserede behandlingsmetoder. Psykoterapeuten bør være i stand til at opsøge, vurdere og formidle ny viden indenfor forskning i psykoterapi. Dette bør indebære kendskab til både effekt- og procesforskning.

Kvalitetsudvikling og/eller forskning bør indgå som en naturlig del af al psykoterapeutisk behandling.

Revision af betænkningen

Psykoterapibetænkningen bør revideres løbende som følge af organisatoriske ændringer indenfor speciallægeuddannelsen og psykiatrien samt udviklingen i den psykoteraeutiske forskning.

Der er besluttet at foretage en større revision af betænkningen i 2013, hvor der skal tages stilling til de nye og integrative terapiformer plads i uddannelsen.

Baggrund

Historisk baggrund for betækningsarbejdet

Siden 1972 har Dansk Psykiatrisk Selskab gennem udvalgsarbejde udformet retningslinier for uddannelse i psykoterapi af læger i psykiatrisk og børne- ungdomspsykiatrisk speciallægeuddannelse. De tidligere psykoterapiudvalg er fremkommet med følgende betænkninger:

- November 1973 foreslås obligatorisk vejledning i psykoanalytisk orienteret individuel psykoterapi Alle psykiatriske institutioner skulle have tilknyttet en overlæge eller ledende psykolog med det psykoteraeutiske arbejde og undervisning som funktionsområde.
- Oktober 1975 genfremsatte man et revideret forslag med anbefaling af nedsættelse af et permanent psykoterapiudvalg under Dansk Psykiatrisk Selskab og oprettelse af supervisorykollegier med henblik på udarbejdelse af uddannelsesprogrammer.
- November 1976 foreslog man obligatorisk teoriundervisning i psykoterapi samt et praktisk kursus i samtaleteknik på 70 timer. Supervision skulle være obligatorisk i speciallægeuddannelsen. Forslaget blev vedtaget ved urafstemning.
- I 1979 blev 4 årlige supervisionskurser etableret.
- Først i 1987 blev kursus i samtaleteknik/psykoterapi en obligatorisk del af speciallægeuddannelsen. Kurset omfattede 30 timers superviseret individuel psykoterapi. Desuden krævede man en vis teoretisk undervisning, men mængden blev ikke specificeret. Til at varetage uddannelsen udpegede man en række vejledere. Udpegningen foregik ved de administrerende overlæger på psykiatriske afdelinger, og der blev ikke stillet formelle krav til vejledernes psykoteraeutiske eller kliniske uddannelse.
- Februar 1993 blev der ved bestyrelsen vedtaget en omfattende betænkning om uddannelse i psykoterapi. Den beskrev 3 niveauer:
 1. Grunduddannelsen, som var den obligatoriske almene psykoterapi-uddannelse som led i speciallægeuddannelsen. Indholdet bestod i 2 patientforløb med mindst 60 sessioner, hvoraf de 20 skulle omfatte gruppe-, par- eller familiebehandling. Patientforløbene skulle følges med mindst 60 supervisionssessioner, hvoraf de 30 skulle modtages individuelt. Derudover skulle der modtages mindst 60

undervisningstimer i psykoterapeutisk teori. Supervisionen skulle varetages af terapeuter med vejlederuddannelse.

2. Vejlederuddannelsen blev opdelt i hovedfag og bifag, hvilket skulle sikre en faglig bredde. Hovedfaget bestod af 60 timers teori samt 80 supervisionssessioner individuelt eller 90 i gruppe. Bifaget indeholdt 30 timers teori samt 30 timers supervision individuelt eller 33 timer i grupper. Desuden blev der krævet egenterapi enten 60 individuelle sessioner over mindst 2 år eller 100 timers gruppeterapi fordelt over mindst 2 år. Hovedfag og bifag skulle helst være indenfor hver sin referenceramme og mindst være indenfor hver sit behandlingsobjekt. Det blev forudsat at supervisorerne havde supervisoruddannelse.
3. Supervisoruddannelsen forudsatte 80 timers supervision individuelt eller i mindre grupper samt mindst 40 timers teori.

- I 1996 blev udvalget for psykoterapeutiske behandlingsmetoder, der var fælles for psykiatri og børne- ungdomspsykiatri, etableret. Udvalgets første opgave bestod i at forestå implementeringen af betænkningen og sideløbende hermed at begynde revision af denne. Revision af betænkningen blev færdiggjort i 2000 efter de samme hovedprincipper som i 1993.

Krav om godkendelse af supervisoruddannelse blev først indført i år 2000 med en overgangsordning løbende frem til sommeren 2003.

I 2002 blev der indført en overgangsordning for godkendelse af specialiserede psykoterapeuter i kognitiv adfærdsterapi (KAT), som i overgangsordningen bl.a. ikke skulle opfylde kravene om bifag. Denne ordning skulle løbe frem til 2007, for at sikre godkendelse af tilstrækkeligt mange kognitive adfærdsterapeuter.

De væsentlige ændringer i 2008-betænkningen var i hovedpunkter:

- Betegnelsen vejleder/specialiseret psykoterapeut ændres til: **Specialist i psykoterapi**. På denne måde anvendes samme betegnelse som man anvender i Dansk Psykologforening.
- Grunduddannelsen skal indeholde uddannelse i både kognitiv adfærdsterapi og psykodynamisk terapi.
- De i selskaberne (BUP-DK og DPS) anerkendte psykoterapeutiske retninger er kognitiv adfærdsterapi (KAT), psykodynamisk terapi og systemisk terapi.
- Læger under uddannelse til specialist i psykoterapi har mulighed for at supervisere læger på grunduddannelsen, såfremt de modtager supervision.
- Uddannelse til supervisor er en overbygning på specialistuddannelsen og bør følge samme psykoterapeutiske retning som denne.

- Specialister i psykoterapi, som er under uddannelse til supervisor, har mulighed for at supervisere læger under uddannelse til specialist i psykoterapi, såfremt de modtager supervision af deres supervision.
- Autorisation til speciallæge indebærer en vurdering af opnåede kompetencer og færdigheder. Betænkningen fra 2008 forsøger på samme vis at beskrive kompetencer og færdigheder, der skal opnås på Grunduddannelsen, på specialistniveau og på supervisorniveau.

Et forslag fra udvalget om at udvide timetallet på Grunduddannelsen for at imødekomme de krav der foreligger fra UEMS til psykoterapiuddannelser var i høring i DPS og BUP i marts 2008. Det fremgik af høringssvarene fra især de voksenpsykiatriske afdelinger, at der var generelt var opbakning til at danske krav bør leve op til UEMS krav, men at man ikke fandt det realistisk muligt at udvide timetallet på grunduddannelsen i voksenpsykiatri på daværende tidspunkt.

Børne- Ungdomspsykiatrisk selskab vedtog at følge forslaget om at øge timekravene mhp. at leve op til UEMS niveau. For børne- og ungdomspsykiatri blev der vedtaget en plan for implementering, der strækker sig over 12 år, dvs. til 2020.

Dette medførte at psykoterapibetænkningen blev delt op således at Børne- og ungdomspsykiatrisk selskab vedtog egen betænkning med nye timetal på grunduddannelsen og således at voksenpsykiatrisk selskab fortsatte med hidtidige timekrav, men med ændrede krav til terapiretninger. Dette var en væsentlig årsag til at DPS og BUP-DK i 2010 valgte at etablere hver sit psykoterapiudvalg.

Det er udvalgets håb at også voksenpsykiatere indenfor en årrække vil kunne uddannes på UEMS niveau og på linje med børne- og ungdomspsykiatere. Ud fra den foretagne høring af regionerne vurderer udvalget dog, at det ikke endnu er muligt at udvide timetallet på grunduddannelsen.

Situationen op til 2008-betænkningen var, at der på mange af landets afdelinger var mangel på specialister og supervisorer i psykoterapi, og især specialister i kognitiv adfærdsterapi.

Udvalget pegede den gang på følgende mulige løsningsforslag:

- Kommende psykiatere opfordres til at gennemføre en specialistuddannelse i psykoterapi - dels ved at uddannelsen betales af arbejdsstedet, dels ved at der gives mulighed for at gennemføre det nødvendige psykoterapeutiske arbejde integreret i den kliniske hverdag.
- Psykiatere og psykologer, der er godkendt som specialister i psykoterapi af DPS og BUP-DK er væsentlige at fastholde i psykiatrien mhp. supervision af yngre læger under uddannelse til speciallæger i psykiatri.

- Landets psykiatriske afdelinger kan være med til at sikre specialistuddannelse i KAT. Udenlandske specialister i KAT vil med fordel kunne engageres, idet der er for få specialister i KAT i Danmark til at dække det aktuelle behov for uddannelse. Supervisorer på udført terapi må være danske specialister i KAT og supervision pr. distance via tilsendte videooptagelser af terapisesioner en mulighed.

Forhold i andre lande

På europæisk niveau har UEMS (Union of European Medical Specialities), Section of Psychiatry, siden 1992 arbejdet med at skabe og videreudvikle retningslinier for psykiateruddannelsen. I 1995 udkom på baggrund af dette arbejde 'Charter on training of medical specialist in the EU Requirements for the speciality psychiatry'.

Dateret april 2004 har UEMS, Section of psychiatry, udsendt "Requirements for specialist-training in psychiatry" som en videreudvikling af det ovenfor nævnte.

De psykiatriske selskaber i 20 europæiske lande er enedes om indholdet.

Om Grunduddannelsen til Speciallæge i Psykiatri er i 2004 anført:

- En overvejende stor del af træningen bør ske i arbejdstiden.
- Der bør være krav til et defineret antal psykoteraeutiske behandlingsforløb.
- Der bør være mindst 120 timers teori i psykoteraeut.
- Der bør være regelmæssig supervision, mindst 100 timer. Mindst 50 timer bør være individuel supervision, supervision i gruppe kan derudover anvendes.
- Der bør opnås erfaring med psykoteraeutisk behandling inden for en række forskellige diagnosekategorier, inkl. psykoser.
- Assessment og evaluering af behandlingseffekt bør være en integreret del af uddannelsen.
- Behandlingserfaring bør opnås med både individuel, familie- og gruppebehandling.
- Som et minimum bør psykodynamisk, kognitiv adfærdsterapeutisk og systemisk teori og metode anvendes.
- Egenterapi/ feed-back på egen stil anbefales.
- Forskningsmetodologi bør være inkluderet.
- Uddannelsen bør om muligt finde sted i forskellige former for behandlingssteder i psykiatrien.
- Supervisorer bør være formelt godkendte.
- Uddannelse bør være offentligt betalt.

"Requirements for specialist-training in psychiatry" kan i sin fulde ordlyd findes på:
www.uemspychiatry.org